

על ארץ ישראל, יחד עם סיום שלטון המנדט הבריטי בארץ בחצות ליל אותה שבת.
ב. בניצחון במלחמה הקשה שהתנהלה בארץ, של מעטים מול רבים, היתה הצלה ממות לחיים ומסכנת כליה.
ג. האומץ שהיה למנהיגי האומה להכריז על הקמת המדינה באותו היום למרות הסיכון הרב שהיה בכך הפך את עם ישראל – גם את אלו שבתפוצות – לעם עצמאי וריבוני.
ד. ביום זה נפתחו שערי הארץ לעלייה חופשית של יהודים לארץ אבותם, במיוחד לניצולי השואה, ובכך יש מעין סיום הגלות.
ה. עם ישראל קיבל מקום מכובד במשפחת העמים, לאחר שנות השפלה בגלות הארוכה ולאחר השואה הנוראית בסופה.
ו. יום העצמאות הוא יום חג השייך גם ליהודי התפוצות, כי מאותו היום יש באפשרותם לעלות לארץ בכל עת שיחפצו, במיוחד בעת צרה.

ז. יום העצמאות הוא יום טוב לדורות! דברים מרוממים אלו נכתבו על ידי הרב עוזיאל כבר בכ"ח בניסן, אך משום מה הם התפרסמו בעיתונות באיחור רב, רק בה' באייר בבוקר! אם היו מתפרסמים מספר ימים קודם, היה בהם כדי לרומם את רוח הציבור, ולהבהיר לכול, לפני תפילות ההודיה, את גדולת היום. על מנשר זה היה חתום הרב עוזיאל ולא הרבנות הראשית, והוא למעשה היווה משקל נגד למנשר שפרסמה הממשלה, שבו הייתה התעלמות גמורה מהמימד הרוחני-ידי של היום.

חגיגה ראשונה

תפילות הודיה חגיגיות התקיימו בליל החג בכל רחבי הארץ. בתי הכנסת היו מלאים באלפי מתפללים. טקס מיוחד התקיים בירושלים, בארגון הרבנות הצבאית, השירות הדתי בצה"ל ומשרד הדתות. אירוע זה נפתח בטקס הודיה "לתקומת ישראל ושיבת הארון משדה המערכה לירושלים".

תהלוכה מיוחדת של רבנים צבאיים וחיליים נעה כאשר בראשה נראו למרחוק שני ספרי תורה, סמל ענק של מדינת ישראל, דגל מלכות – שעליו נכתבו כל שמות מלכי יהודה – דגל המדינה ודגלי שנים עשר השבטים. רבבות חוגגים ליוו את התהלוכה בשירה וריקודים ברחובות העיר עד בית הכנסת "ישורון", שם התכנסו אלפים לתפילת ההודיה.

התפילה נפתחה בפתיחת ארון הקודש על ידי הרב עוזיאל, שענד על בגדו את אות הכבוד מזהב שקיבל ביום הכרתו לראשון לציון. לאחר תפילת ערבית חגיגית קרא הרב הצבאי הראשי, הרב שלמה גורונצ'יק (גורן), את "דבר התקומה" – הייתה זו מגילת קלף שעליה נכתבה תפילה מיוחדת, שחבורה במיוחד ליום העצמאות הראשון. הרב עוזיאל נאם בענייני דיומא, הוקראו הפסוקים: "וכי תבואו מלחמה" (במדבר י, ט"ו) ו"עוד היום בנוב" (ישעיהו י"ב), ונערכה תפילת אזכרה לחללי מלחמת השחרור. סדר זה שונה במעט מזה שהרבנות הראשית עצמה הציעה לציבור.

למחרת, בשעות הבוקר, התקיים מצעד צבאי מרשים בירושלים, כשעל בימת הכבוד יושב גם הרב עוזיאל. מצעד זה"ל הגדול, שתוכנן לצעוד בתל-אביב, בוטל בגלל הדוחק הרב ובשל התפרצות הקהל העצום לרחובות. הרב הרצוג היה הנואם המרכזי באסיפת המונים לכבוד יום העצמאות שהתקיימה במדיסון סקוור גארדן שבניו יורק. נאומו בפני 200 אלף איש השאיר רושם עז על השומעים. ■

התפילה החגיגית בליל יום העצמאות תש"ו בבית הכנסת "ישורון" בירושלים. במרכז (מימין לשמאל): הרב עוזיאל, הרב הרצוג ודוד בן-גוריון. מימין: החלטת מועצת הרבנות הראשית לקבוע יום הודיה לדורות ביום החלטת האו"ם על הקמת מדינה יהודית (כ"ט בנובמבר)

ניצחון. אדרבה, למחרת פרצו צבאות ערב כדי להכחיד את המדינה שזה עתה נולדה. הרב הרצוג היה באותה העת בארצות הברית, ולכן הרב עוזיאל נטל על עצמו משימה חשובה זו. הוא פרסם מנשר מיוחד לכבוד יום העצמאות הראשון למדינה, ואלו עיקרי דבריו: ...דבר זה ראוי לאמרו ביום זה, הוא יום הכרזת מדינתנו העצמאית מדינת ישראל – "היום הזה נהיית לעם לה' אלהיך" כי ביום הזה התפרקנו מעול שעבוד מלכות זרה בצורה מנ"ט דטורית בארץ ישראל שרצתה להחניק אותנו עד מוות, ומאימת מלחמת ממלכות שמסביבנו שדימו לשעבדנו שעבוד עולם. הכרזה נועזת זאת, שלא האמינו לה כל מלכי ארץ, עשתה את כל עם ישראל, שבארץ ובתפוצות, לעם עצמאי וריבוני בארצו ובכל משטרי חייו, נתנה אומץ וגבורה לצבאות ה', הם צבאות ישראל במלחמת גאולתו כאריות והצליחו נגד כל הקמים עלינו מסביב, והיא אשר פתחה שערי ארץ לפני עם ישראל מכל פזורי הגו"ל לה אל ארץ נחלת ה', והיא אשר נתנה לעם ישראל את מקומו המכובד בין כל העמים... יום זה הוא יום טוב לישראל היושב בארצו ובכל תפוצות פזוריו לדורותינו ולדורות עולם (ההדגשות שלי, ש"כ) להודות לה' חסדו ולהגיד בקול זמרה וצהלה הלל ותהילה – "זה היום עשה ה' גילה ונשמחה בו".

דברים מרוממים אלו של הרב עוזיאל מבהירים כמה נקודות חשובות ויסודיות בהבנת מהות היום. לדעתו, התוקף ההלכתי וחשיבותו של יום העצמאות – שנקבע דווקא לה' באייר – נובעים מהסיבות הבאות: א. פריקת עול שעבוד מלכויות וקבלת הריבונות

שלא הסתפקו בהנחיות שפרסמה הרבנות הראשית לאחר חג הפסח, הם שערכו את סדר התפילה. במכתב אל הרבנות הראשית הם ביקשו שתסמוך את ידה על סדר התפילה המוצע כסדר יום קבוע לכל הציבור בארץ. במידה שקוצר הזמן לא אפשר דיון וקבלת החלטה בנידון, הם מסתפקים בהסכמת הרבנים הראשיים לאשרה כתוכנית רשות, כך שהרבנים המקומיים יוכלו לפרסמה במקומם.

רבה של כפר הרא"ה, הרב שאול ישראלי, ושכנו, הרב משה צבי נריה, ראש ישיבת בני עקיבא במקום, הם, כנראה, שהציעו את עיקרו של סדר התפילה הנ"ל. הרב ישראלי נפגש למחרת בירושלים עם הרב עוזיאל כדי לקבל את הסכמתו. הרב עוזיאל מחק על הטופס המקורי שהוגש לעיניו מספר קטעים, והם: "הריני מוכן ומזומן לשמוע קול שופר ביום עצמאות ישראל"; "תקע בשופר גדול לחירותנו... ברוך מקבץ נידחי עמו ישראל"; ברכה בשם ומלכות "שעשה לנו ניסים בימים ההם ובזמן הזה"; קריאה בתורה לשלושה עולים בספר דברים פרק ל, א"כ. הרב ישראלי הוסיף בכתב ידו שני קטעי תפילה שיש להוסיף לסדר היום: בתפילת ערבית – "מי שעשה נסים לאבותינו ולנו" וכו', ובתפילת שחרית – "אנחנו חייבים להודות ולהלל... ונאמר לפניו שירה חדשה הללויה". לאחר שהנוסח תוקן והושלם הוא נשלח לפרסום בעיתונות.

תוקפו של יום

כדי שהציבור הדתי יקבל את החלטת הרבנות הראשית להצטרף להחלטת הכנסת לקבוע את יום ה' באייר כיום חג היה צורך להסביר מבחינה הלכתית ואמונית את החשיבות הגדולה לדורות דווקא של יום ה' באייר תשי"ח – יום שבו לכאורה לא אירע כל

עורכים אזכרה לחללי מלחמת השחרור ו"מי שבירך" למדינה.

ג. מרבים בסעודה וזמרה ונותנים מתנות לאביונים.

אם כן, חל כאן שינוי עקרוני. את ההלל (ללא הברכות) והאזכרה לחילי צה"ל יש לומר בתפילת שחרית, ויש הוספה חשובה – ה"תפילה לשלום המדינה". כאשר הוראות אלו התפרסמו בעיתונות שוב חל שינוי: ה"תפילה לשלום המדינה" הושמטה; האזכרה לחללי צה"ל הועברה לתפילת מנחה, ונוספה הדגשה – לסעודת היום יש דין של סעודת מצווה. בנוגע לנישואין ותספורת ביום זה, נאמר שבכך "תדון הרבנות הראשית באשר ירושלים עיר קודשנו העתיקה והחדשה באחת תוחזר לישראל".

עיצוב התפילה

ההוראות לעיל כלליות ומעטות מדי מכדי לשוות לבית הכנסת אווירת חג מיוחדת. ואכן, בל' בניסן התפרסם בעיתונות סדר מפורט של "תפילה והודיה ביום העצמאות", שבו מפורטים קטעי התפילה הנוספים ליום זה והמנהגים החגיגיים המיוחדים המתקיימים בו. בסדר זה נעשה ניסיון לשלב קטעי תפילה המוכרים לציבור ממועדים אחרים, כדי שהם יקרינו על החג החדש מאווירת ימי מועד אלו ויבהירו למתפללים שיום זה מבטא רק את "אתחלתא דגאולה" ויש להמשיך להאמין בביאת המשיח. בסדר זה לא נקבעו ברכות, כדי לא להיכנס לספק באמירת שם ה'. מהודעה זו, שהתפרסמה תחת שמה של הרבנות הראשית, היה ניתן להבין שהיא זו שקבעה את סדר התפילות הנ"ל, אך לא כך היו פני הדברים! גילינו ומצאנו שרבנים מ"חבר הרבנים של הפועל המזרחי",